

Министарство просвете, науке и технолошког развоја активно ради на обезбеђивању равноправног приступа образовању за све. Посебну пажњу Министарство поклања друштвено осетљивим групама у процесу образовања и васпитања, међу којима су и ученици враћени по Споразуму о реадмисији. Министарство је успоставило низ системских мера које подразумевају следеће:

- у основној школи мере обухватају израду индивидуалног образовног плана (ИОП) – пре свега као подршка учењу српског језика и ћирилице - ИОП-1 за српски језик (план за убрзано савладавање српског језика); потом математике и других предмета;
- обезбеђивање бесплатних уџбеника;
- рад ромских педагошких асистента/киња са ученицима и са породицама;
- појачана сарадња школе са повратничком породицом и саветодавни рад у малим групама; упућивање на сарадњу са ромским локалним удружењима и сарадња школе на пројектима цивилног друштва;
- посредовање ресорне Школске управе у поступку нострификације.
- За ученике из ове осетљиве друштвене групе обезбеђен је упис у основне школе и без потребне документације (коју су у обавези да доставе до краја школске године).

Региструје се раст интереса младих родитеља повратника по реадмисији да децу упишу у предшколске установе од најранијих узраста, и посебно интерес мајки Ромкиња да женску децу што раније укључе у образовни процес. У основним школама се опажа да што су родитељи боравили дуже у земљама ЕУ, њихов интерес да децу укључе у образовни систем је већи. Највећи изазов је транзиција из првог образовног циклуса у други, код ученика који прелазе у више разреде основне школе, од 5. разреда на даље. Подршка којој се најчешће прибегава је организовање допунских часова у школи и вршњачко учење. Све основне школе су израдиле посебне планове подршке за сваког ученика коме је подршка потребна. Ови индивидуални оперативни планови садрже предлоге за побољшање писмености, учење ћирилице, српског језика и одређеног наставног градива. Један број јединица локалних самоуправа има усвојене локалне акционе планове за решавање питања избеглих, интерно-расељених лица и повратника, а област образовања је саставни део ових планова. Локални савети за управљање миграцијама пружају подршку у изради документа, и сарађују са образовно-васпитним институцијама приликом уписа у школу.

Током школске 2016/17. године у основне школе на територији Републике Србије уписно је укупно 711 ученика, повратника по реадмисији, 369 девојчица и 342 дечак. С обзиром да основне школе афирмативно приступају решавању питања повратника по реадмисији, често ове ђаке не региструју посебно, већ примењују олакшане процедуре уписа у школу, затим ангажују тим за претходну проверу знања и укључују децу у редовну наставу. Захваљујући флексибилности система и мерама подршке, ова деца се брзо интегришу. Тако деца која су уписан током школске 2016/17. године по основну Споразума о реадмисији, често не буду третирана као повратници, већ након месец дана постају редовни ученици. Додатно, уколико се дете врати током исте школске године, школа га не третира као новоуписаног ђака, већ дете остаје у истом разреду. Тако дете не губи школску годину, изостанак се оправда, а деци се омогућава додатна подршка у савладавању градива и могућност да надокнади пропуштене часове. Уписани ученици, враћени по Споразуму о реадмисији, према разредима у основним школама у школској 2016/17. години: 1.разред:0; 2. разред: 101 (47 девојчице, 54 дечаци); 3. разред 234 (122 девојчице, 112 дечаци); 4. разред: 262 (138 девојчице, 124 дечаци); 5. разред: 88(54 девојчице, 34 дечаци); 6. разред: 13(6 девојчице, 7 дечаци); 7. разред: 9 (2 девојчице, 7 дечаци); 8. разред: 4 (0 девојчице, 4 дечаци). Од укупног броја ученика који су враћени по Споразуму о реадмисији, њих 497, односно 70% (292 девојчица, 205 дечака) је уписано у узрастно одговарајући разред. Остали су уписани у ниже разреде према резултатима испита за проверу знања и способности.

Разлози за упис у нижи разред од старосног узраста су:

- недовољно познавање српског језика тј. језика на коме се одвија настава;
- недовољно познавање ћириличног писма;
- нередовно похађање наставе;
- често прекидање образовања и одлазак у иностранство више пута током школске године.

Министарство просвете, науке и технолошког развоја континуирано прати ученике из породица враћених по Споразуму о реадмисији у Републику Србију током школске године. У школској 2017/18. години забележено је **378 (184 М, 194 Ж) ученика** који су са породицама враћени по Споразуму о реадмисији из западноевропских земаља. Највеће концентрација повратника је у школским управама Београд, Лесковац и Нови Сад. Према члану 55 Закона о основном образовању и васпитању (*"Сл. гласник РС", бр. 18/10, 101/17 и 113/17 – др. закон*) „Деца из осетљивих друштвених група могу да се упишу у школу, без доказа о пребивалишту родитеља и потребне документације, а са достављеним доказом о здравственом прегледу детета“, чиме је омогућено да деца повратници буду одмах укључени у образовни процес. МПНТР је по поједностављеној процедури током школске 2017/18. године реализовало 67 захтева за изједначавање сведочанства односно захтева за нострификацију диплома, што је у многеме олакшало похађање наставе. Додатна мера подршке која се пружила током школске 2017/18. године је 175 ученика који су добили бесплатне уџбенике. Министарство просвете, науке и технолошког развоја је кроз конкурс за коришћење буџетских средстава определило средства за 1 пројекат чији корисници су повратници по реадмисији.

Током школске 2018/19. године евидентирано је укупно 137 ученика (65 девојчица и 72 дечака) који су са породицама враћени по Споразуму о реадмисији из западноевропских земаља. Већина је уписана у узрасно одговарајући разред, док су остали уписани у ниже разреде према резултатима претходне провере знања и способности. Основне школе примењују олакшане процедуре уписа у школу, ангажују тим за претходну проверу знања и укључују ученике у редовну наставу. Током текуће школске 2018/19. године ученици враћени по реадмисији укључени су у 37 основних школа у следећим школским управама: Београд, Крагујевац, Чачак, Нови Сад, Лесковац, Ваљево, Сомбор, Зајечар, Крушевац, Ниш, Зрењанин и Пожаревац. Највећа концентрација повратника забележена је у школским управама Београд, Ниш и Лесковац. Захваљујући флексибилности и афирмативности система и мерама подршке, ученици се брзо интегришу. Ситуација на терену упућује на закључак да ученици враћени током школске године по основу Споразума о реадмисији, често не буду третирани као повратници, већ након месец дана постају редовни ученици.

Додатно, уколико се ученик врати током исте школске године, школа га не третира као новоуписаног ђака, већ остаје у истом разреду. На тај начин дете не губи континуитет у образовању, а омогућена је и додатна подршка у савладавању градива и могућност да надокнади пропуштене часове. Министарство просвете, науке и технолошког развоја је по поједностављеној процедури током школске 2018/19. године реализовало 28 захтева за изједначавање сведочанстава односно захтева за нострификацију диплома, што је у многеме олакшало похађање наставе. Додатна мера подршке која се пружена током школске 2018/19. године су бесплатни уџбеници који су додељени за 114 ученика из ове друштвене групе. Према евиденцији школа које похађају ученици повратници по споразуму о реадмисији, 109 ученика (54 девојчице и 55 дечака) је уписано у узрастно одговарајући разред, дакле 90%. За све ученике враћене по Споразуму о реадмисији израђени су индивидуални образовни планови за подршку у учењу српског језика и

ћирилице, као и за подршку учењу у оквиру других наставних предмета. Поред индивидуализације наставе, школе су организовале допунску наставу, хуманитарне акције, затим су успоставиле сарадњу са ромским организацијама цивилног друштва и активно радили на оснаживању породице и родитеља. Посебну меру подршке ученицима повратницима у систему образовања и васпитања представљају педагошки асистенти који су својим ангажовањем ублажавали последице одсуствовања са наставе и доприноси редовности похађања исте.

Министарство просвете, науке и технолошког развоја је у оквиру МАДАД 2 пројекта у сарадњи са Заводом за унапређивање образовања и васпитања израдило Стандарде и План и програм наставе и учења за *Српски као страни језик* одобрен од стране Националног просветног савета. Реализована је и обука за 100 наставника српског језика за примену овог Програма. Програм наставе и учења за *Српски као страни језик* доприноси бољој припреми наставника за рад са ученицима који не познају довољно језик инструкције, као што су ученици враћени по Споразуму о реадмисији. У Министарству просвете, науке и технолошког развоја, према важећој систематизацији радних места, једна особа је задужена за област образовања ученика враћених по споразуму о реадмисији. Министарство просвете, науке и технолошког развоја је кроз конкурс за коришћење буџетских средстава определило средства за 7 пројеката чије активности су усмерене на развој толеранције и интеркултуралности. Активности се реализују на територији општина: Београд, Нови Сад, Зајечар и Зрењанин.

Министарство просвете, науке и технолошког развоја наставља са праћењем образовања ученика враћених по Споразуму о реадмисији уз континуирано унапређивање квалитета мера подршке.

Табела 1. *Образовање ученика повратника по споразуму о реадмисији, школ.2018/19. година*

Бр. ученика повратника по реадмисији		Бр. повратника који су први пут поднели захтев за упис	Бр. повратника уписаних у одговарајући разред	Бр. уџбеника за ученике повратнике по реадмисији	Број захтева за нострификацију/ изједначавање	Пројекти у области унапређивања образовања повратника по реадмисији		Бр. државних службеника задужених за ову област
девојчице	дечаци					Бр. директних корисника	Бр. ЈЛС	
65	72	28	109	114	28	830	4	1
137								

Извор: Министарство просвете, науке и технолошког развоја, 2019